

KREATIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNING ESTETIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA OILANING ROLI.

Tojiboyev Jahongir Umidjon o'g'li

FarDU pedagogika kafedrası o'qituvchisi.

Barcha tarbiya o'chog'i bilamizki oilaga borib taqaladi. Inson doimo go'zallik uchun kurashishi va kelajak naslini ham o'sha estetik tushunchalar negizida tarbiyalamog'i darkor. Chunki ota-ona farzandiga haqiqiy husnni, insoniy fazilatlarni aynan estetik tarbiyani shakllantirish davomida bolada tarbiyalaydi. Oilada bolani estetik dunyoqarashini shakllantirish uchun eng avvalo ota-onaning o'zi estetik masuliyatli va qatiyatli bo'lmog'i lozim.

Chexov "Insonda hamma narsa go'zal bo'lmog'i lozim: yuzi ham, kiyimi ham, qalbi ham, fikri ham" bu fikrining negizida bolaning qalbi go'zalligi muhim hisoblanib, bunda ota-ona yetakchi vazifani bajarishi lozim. Ona qiz bolada go'zallikni tarbiyalashda, go'zallik tushunchasini asosini qizlar uchun hayo-ibo, nafosatlilik, dilkashlik, mehnatsevarlik tashkil qilishini uqtirishi va bu go'zal fazilatlar qiz bolaning baxtli hayoti uchun zamin hozirlashi, baxtli bo'lishi uchun asos bo'lishini uqtirmog'i lozim.

Ota o'g'li uchun, ona qizi uchun zaruriy estetik tarbiyani tashkil qilmog'i lozim. Bolaning kiyinishi so'zlashish odobida ham estetik madaniyat, estetik did, estetik masuliyat yaqqol sezilishi darkor. Buning uchun esa ota-onada o'sha fazilatlar mavjud bo'lmog'i lozim.

Ma'lumki, go'zallik haqidagi qarashlar va nazariyalar markaziga "Go'zallik nima?" degan savol qo'yiladi, biroq ularning aksariyatida "Nima go'zal?" degan savolga savol bilan berilgan javobni kuzatamiz. Darvoqe, odatda, go'zallik ikki omil asosida yuzaga keladi.

Bular:

- inson tafakkuri va mehnatining mahsuli natijasida yaratiladigan go'zallik;
- inson tafakkuridan tashqarida, insonga bog'liq bo'lmagan holda yuzaga keladigan go'zallik.

Nafosat falsafasi go'zallikni bilishning mahsuli deb biladi. Chunkivoqelikdagi har qanday narsa-hodisaning go'zalligi uning ishonchlilik, haqqoniylik va realligi bilan belgilanadi. Bundan tashqari, inson go'zallik haqidagi dastlabki ma'lumotni 5 ta sezgining eng rivojlangan turi bo'lmish ko'rish sezgisi orqali o'zlashtiradi, undan so'ng eshitish, ta'm bilish, hid bilish va tana sezgisi natijasida go'zallik anglanadi hamda his etiladi.

Go'zallikni his etish ko'nikmasi shakllantirish, avvalo, oilada tashkil etiladigan estetik tarbiyaning asosiy muhim omili sanaladi. Oilada tashkil etiladigan estetik tarbiya bolalarda go'zallikni his qilish, undan zavqlanish, tabiat go'zalliklaridan bahra olish asosida his-tuyg'u, idrok, tasavvur hamda qarashlarni yuzaga keltirish, ularni hayotni sevishga o'rgatishdek vazifalarning ijobiy hal etilishini nazarda tutadi. Axloqiy

va estetik qarashlar mazmuni o'zgargan bir sharoitda oilada axloqiy va estetik tarbiyani to'g'ri va samarali tashkil etilishi ayniqsa muhimdir.

Bolalar juda yoshligidanoq sohta go'zalliklar (yarim yalang'och yoki yalang'och badan, me'yoridan ortiq qo'llanilgan pardoz, urfga kirib borayotgan kosmetik operatsiyalar «mahsuli», o'ta darajadagi yaltiroq mato yoki taqinchoqlar) go'zallikning timsoli emasligini anglab etishlari lozim. Sababi farzand voyaga yetib ijtimoiy jarayonlar bilan bo'ladigan munosabatlarida go'zallik nisbiylik xususiyatiga ega bo'lishini tushunishi zarur. Bu holat ayniqsa, go'zallikning moddiy va ma'naviy qadriyatlar tizimidagi o'rnida yaqqol ko'zga tashlanadi. Chunki, go'zallikning har qanday tahlili shaxs va jamiyat munosabatlari bilan mushohada qilingandagina uning ijtimoiy-ma'naviy xususiyatlari yanada oydinlashadi. Shu bois go'zallikning ma'naviy va moddiy qadriyatlar tizimidagi o'rniga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq. Vatanimiz o'z mustaqilligini qo'lga kiritgandan so'ng milliy-ma'naviy qadriyatlarga yangicha munosabat bildirildi, xalqona, ilg'or an'analar shakllanadi, milliy iftixorni yuksaltirishga keng jamoatchilik fikri jalb qilindi. Ana shularning natijasi o'laroq, mamlakatimizda amalga oshirilgan ezgu ishlarning ko'lami kengaydi. Endilikda bunyodkorlik g'oyasi go'zallik tushunchasi bilan hamohang olib borilganligini, bilish, anglash va tasavvur qilish qiyin emas. Buni o'zbek san'atida amalga oshirilgan ishlar orqali yaqqol ko'rishimiz mumkin.

Ma'lumki, san'at ta'sir doirasi juda keng bo'lgan ijtimoiy ong shakllaridan bo'lib, san'at asari insonni faqat voqelikdagi go'zalliklar bilan cheklanmaslikka, ayni paytda mavjud go'zalliklarni ongli tarzda mushohada qilishga, baholashga undaydi. Masalan rassomlik san'ati go'zallikni bizga shu tariqa namoyon etadi. Chunki, go'zallik o'zini harakatsiz ham namoyon etishini aynan tasviriy san'at namunalarida ko'ramiz. Go'zallikni, san'at asarini yaratish va idrok etish ham, ma'lum ma'noda shissiyotlar bilan bog'liq. Masalan, oddiy xarsang tosh kishida alohida bir shissiy taassurot uyg'otmaydi. Lekin toshga shaykaltarosh qo'l urganidan so'ng, undan hayot nafasi, insoniy shissiyotlar ufurib turadi.

Gap bunda toshga odam qiyofasi berilganida emas, balki shu qiyofaga bir lahzalik insoniy tuyg'ularning jamlanganidadir; boshqacharoq qilib ayt-ganda, ijodkor toshga o'zi tomoshabinga o'tkazishni maqsad qilib qo'ygan hissiyotlarning suratini chizadi va oddiy toshni haqiqiy san'at asariga aylantiradi. San'atdagi go'zallik esa hayotdagi go'zallik in'ikosi bo'lib, uning bitmas-tuganmas manbai voqelikdir.

Go'zallik yaratuvchi ijodkorlardan biri aytganidek, ijodkorning boshqa odamlardan farqi shundaki, u boshqalar fahmlay olmagan go'zallikni hamma yerda ko'ra bilish qobiliyatiga egadir.

Zero bolaning estetik tarbiyasi jarayonida asosan uning tasavvurida haqiqiy, tabiiy go'zallik (yam-yashil tabiat, nafis qor uchquni, nozik gullar, beg'ubor osmon, viqorli tog'lar, tiniq zilol suv, toza, musaffao havo, bepoyon dalalar, qushlarning yoqimli ovozi, sharqiroq suv, «chuchvara»lar hosil qilayotgan yomg'ir tomchilari, kamalak jilosi, shuningdek, ochiq, hushsurat, chiroyli tabassum, shirali ovoz, ta'sirchan

badiiy va san'at asarlari, yuksak mahorat bilan yaratilgan o'yinchoqlar (bolaning asabini junbushga keltiradigan elektron o'yinchoqlar emas), yarashqli liboslar va boshqalar)ning namoyon bo'lishi uchun shart-sharoit yaratib berish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Tojiboyev, J. U. O. G. L. (2022). TALABALARDA ESTETIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. *Academic research in educational sciences*, 3(1), 585-594.
2. SAIDKULOVICH, S.B., & UGLI, T. J. U. The Social Pedagogical Necessity of Developing Students' Aesthetic Culture in the Process of Globalization. *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology*, 8(1), 75-77.
3. Umidjon o'g'li, T. J. (2022, November). KREATIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNING ESTETIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. In *INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 1, No. 3, pp. 42-44).
4. Ugli, T. J. U. (2022). The role of aesthetic education in the preparation of future fine art teachers for professional activity. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 11(12), 60-64.
5. Umidjon o'g'li, T. J. (2022). HARMONY OF AESTHETIC EDUCATION, AESTHETIC CONSCIOUSNESS, AESTHETIC CULTURE AND EDUCATIONAL DEVELOPMENT. *World of Science*, 5(6), 12-15.
6. Umidjon o'g'li, T. J. (2023). TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA PEDAGOGIK KOMPONENTLAR VA VOSITALARNING AHAMIYATI. *Scientific Impulse*, 1(9), 1077-1080.
7. Umidjon o'g'li, T. J. (2022). BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING ESTETIK MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH MAZMUNI. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 473-475.
8. Yakubova Shahnoza Erkinboyevna "Kasb-hunar ko'llejlarida estetik tarbiyani amalga oshirishning innovatsion uslublari" dissertatsiya 2015.